

7900

DAGAR HAR DEN SVENSKA JOURNALISTEN DAWIT ISAAK NU SUTTIT FÄNGSLAD I ERITREA

Stöd arbetet för hans frigivning på bankgiro 5046-0295. Läs mer på freetdawit.com

2762

DAGAR HAR DEN SVENSKA FÖRLÄGGAREN GUI MINHAI NU VARIT FAST I KINA

Stöd arbetet för Gui Minhais frigivning på bankgiro 5046-0295. Läs mer på freetguiminhai.org

Blicken är obehaglig och mästerlig

UNIKT FILMSPRÅK. Ur Roy Anderssons film "Sånger från andra våningen".
Foto: CANAL PLUS

I "Sånger från folkhemmet" kartlägger Märten Blomkvist ett stycke svensk filmhistoria. Charlotte Wiberg beundrar hur Roy Andersson byggt upp sitt unika uttryck.

Jag skrev en gång en kritisk artikel om Roy Anderssons stil, sådan den gestaltade sig efter millennieskiftets comeback. Det var i samband med att "En duva satt på en gren och funderade över tillvaron" haft premiär och åkte runt på segertåg över världen.

Min artikel publicerades i filmtidsskriften FLM. Därefter kom ett mejl till FLM från Roy Anderssons bolag Studio 24 – riktat till mig. Det innehöll en länk till ett inlägg i Sveriges Radio som handlade om Roy Anderssons framgångar i USA. Det var faktiskt väldigt komiskt. Men kanske såg han det inte så. Han kan vara oförsiktig och långsint, det är en av de saker som kommer fram i Märten Blomkvists Anderssonbiografi "Sånger från folkhemmet".

Han kan själv karakteriseras som en klassresenär.

Anderssons eget unika uttryckssätt. Man kan vara skeptisk till innehållet i de senare filmerna och deras människosyn, som tveklöst är avsedd att vara humanistisk men enligt mig har ett obehagligt uppräpningsperspektiv – "Dom ska vara väldigt nakengjorda. Lite hjälplösa

också" säger Andersson i boken – och samtidigt beundra det fantastiska filmiska hantverket.

Blomkvist lyfter också fram människorna omkring Roy Andersson, den ständiga medarbetaren **Kalle Boman**, en doldis som spelat stor roll i svensk film, och de många yngre som börjat sin bana i filmen genom att arbeta på Studio 24 eller på annat sätt lärt av och fått inspiration av Roy. Som **Niki Lindroth von Bahr** eller **Björn Runge** och **Ruben Östlund**.

Roy Andersson växte upp tillsammans med folkhemets uppbyggnad och tillhör en generation som hade större möjlighet till klassresor än både tidigare och senare. Han kan själv karakteriseras som en klassresenär. Han kan också sägas ha vuxit upp parallellt med europeisk *art cinema* och filmfestivalkulturen, där han kom att göra succé. Pojken Roy kunde se hur Filmkrönikan visade ny, experimentell film från Polen. Även på ungdomsgården visades

intressant film. Andersson och hans bana är både tidstypisk och mycket speciell. Efter det kritisk- och publikmässiga misslyckandet med andrafilmerna "Giliap" (en film som samtidigt fick ett intressant kultfölje) arbetade han under lång tid i den framväxande reklamfilmsindustrin, och använde tiden till att både erhålla tekniska färdigheter och utveckla en säregen estetik som till slut kom att belönas med Guldelejonet i Venedig 2014.

SAKPROSA

MÄRTEN BLOMKVIST
Sånger från folkhemmet. Om Roy Andersson
Albert Bonniers, 278 s.

Jag tycker Blomkvist har skrivit en intressant och gedigen bok. Formatet är förvisso skrymmande – rektangulärt som en biokud – men gör det möjligt att återge bilder ur filmerna på ett rättvisande sätt. Jag kanske inte har ändrat åsikt om min syn på Roy Anderssons rollfigurer, men min beundran för alla som förmår bruka filmmediet innovativt och kompromisslöst har vuxit en liten bit till.

Charlotte Wiberg
kulturen@expressen.se
Charlotte Wiberg är kritiker på Expressens kultursida.

100 år försvinner

KONST

ANDREAS ERIKSSON OCH EDVARD MUNCH

Ta vid Thielska galleriet, Stockholm
Till 1/10

Edvard Munch (1863–1944) och **Andreas Eriksson** (född 1975) kan först tyckas vara två konstnärer som inte har så mycket gemensamt. Munch var de stora känslornas skildrare och återkom till teman som kärlek, erotik, svartsjuka, sjukdom och död. Eriksson skapar lågmälda landskap och uppehåller sig mer vid den yttre naturen än vid den inre, mänskliga. Är det

fruktbart att ställa dem bredvid varandra?

Absolut, visar det sig på Thielska galleriets utställning "Ta vid". Där har man begränsat urvalet till de båda konstnärernas grafiska produktion, vilket säkert är klokt om man vill hålla det litet och behändigt. Samtidigt väcker det fantasier om en liknande – storslagen och färgsprakande! – utställning med de bägge konstnärernas måleri.

Men nu är det småskaligt och övervägande svartvitt. Thielska har en stor samling av Munchs

grafik, och urvalet spänner från de riktiga kändisarna ("Skriet", "Madonna") till verk som stått mer i skymundan. Ur sin egen produktion har Eriksson valt verk som sträcker sig från ungdomen till i dag.

Och visst talar de två konstnärskapen med varandra. Kompositionerna är ibland så pass lika att de skulle kunna vara spegelbilder med

små förskjutningar. En abstrakt form hos Eriksson påminner om en dödska på en strand, vilket kunde ha varit ett motiv av Munch, medan Munchs knottiga ek reflekteras i Erikssons svit "Semaphore", som liknar spelande ljus genom ett lövverk.

Inte minst förenas de av intresset för materialet. I Munchs kända träsnitt "Kysen" låter han träets ådringar bli en del av bilden. Eriksson gör detsamma, och tar underkastelsen för tekniken ett steg vidare genom att exempelvis integrera den litografiska stensens kanter i några av sina verk.

Två konstnärskap som skiljs åt av mer än hundra år tar verkligen vid varandra i "Ta vid". Det inger den trösterika känslan att konsten har en förmåga att upphäva tiden – och att bra konst alltid existerar i ett och samma nu.

Therese Bohman
kulturen@expressen.se

Therese Bohman är författare och konstredaktör på Expressens kultursida.

Edvard Munch, "Kysen IV", 1902.
Foto: THIELSKA GALLERIET

NÄRFRÅGAN Jiri Procházka och Roy Andersson på en gemensam pressträff. Foto: HENRIK MONTGOMERY/TT

Billström har gruppen, som är terrorklassad av både Sverige och Turkiet, en "omfattande" verksamhet i Sverige. En person sitter också för första gången häktad i Sverige i väntan på åtal för finansiering av PKK. Arbetet för att bekämpa PKK har alltså intensifierats, och som del i detta röstade riksdagen i början av maj igenom ett förbud mot deltagande i terroristorganisationer.

Lagen, som i sig krävde en grundlagsändring för att kunna genomföras, stötades av samtliga partier utom V och MP. Även om arbetet med lagen pågick redan innan Sverige svängde om Nato, passade den utmärkt med Turkiets krav på att Sverige ska ta "hotet från PKK" på allvar.

Theo Vareman tycker att vi ska fråga oss vad vi är beredda att offra

Att förbjuda deltagande i en terroristorganisation kan förstås låta enkelt att hålla med om – särskilt med IS grymheter färskt i minnet. Men vem ska egentligen räknas som "terrorist"?

Enligt den nya terroristlagen räcker det nämligen med att främja en organisation som ägnar sig åt terroristbrott för att räknas som deltagare i organisationen. Men vad innebär "främjande"? I Sverige sympatiserar exempelvis många vänsterorganisationer med PKK, och bildar opinion för rörelsen. Är detta något som nu kommer att vara olagligt?

Under 1900-talets andra hälft kunde **Nelson Mandelas** parti ANC räkna med stöd från det svenska civilsamhället. Fram

gen tar de upp att svenskt stöd till ANC och liknande rörelser, om lagen hade varit i kraft, kanske inte skulle ha varit tillåtet.

I dag är det nog få svenskar som ångrar stödet Sverige gav till att besegra apartheidregimen i Sydafrika. Även om det inte är självklart att liknande aktioner skulle vara förbjudna med den nya lagen, räcker det att en grzon av osäkerhet skapas för att det ska vara tillräckligt problematiskt.

Det skapar ett samhällsklimat där människor kommer att behöva ett motståndsanslag till motståndsanslag som ANC. Ett seriöst samtal om hur vi ska betrakta rörelser som PKK försvåras också. Ett sådant samhälle är inte längre lika demokratiskt.

Terroristlagen är bara ett av flera exempel på en auktoritär sväng som nu genomförs, ofta med stöd över blockgränsen. Sveriges säkerhet anges som motiv, precis som för den nya spionerilagen som förbjuder publicering av uppgifter som kan skada Sveriges relation till allierade. Även det tungt kritiserade ingreppet i landets universitets- och högskolestyrelser motiveras med säkerhetsskäl.

Kanske börjar det bli dags att vi på allvar frågar oss hur mycket som är värt att offra i denna "säkerhets" namn.

Theo Vareman
kulturen@expressen.se

Theo Vareman är kulturskribent och redaktör på Tidningen Lundagård.

Resorna du drömmer om och massor av tips här hemma!

Prova 3 nr endast 139:-

Ord. pris 267:-

48% rabatt!

Svara på webben!

MAGASIN.EXPRESSEN.SE/ ALLTOMRESOR/3178

LÄS MER: EXPRESSEN.SE/KULTUR